

Mariestad 2023-04-10

Till
Kommunstyrelsen
Mariestads kommun
542 86 Mariestad
Email: info@mariestad.se

Granskningsyttrande avseende Korstorp 2:1 mfl

Mariestads naturskyddsförening vill avge följande yttrande över föreslagen detaljplan för Korstorp 2:1m fl som planeras som industrimark för Volvos batterifabrik. Verksamheten är farlig, explosiv och kan allvarligt skada människor och natur i sin omgivning och fordrar seveso-tillstånd.

Området omfattar 144 hektar som idag i huvudsak är skogs eller jordbruksmark. Den planerade ytan för industribyggnaderna är planerade till cirka 47% av markytan. Till detta tillkommer andra hårdgjorda ytor som körytor och parkeringsplatser, sammanlagt kommer 135 ha att överbyggas eller hårdgöras. Byggnader godkänns till höjder på 58 meter och hela området kommer att bli påfallande för alla som passerar.

Cirka 30 ha av nuvarande mark har klassificerats som naturvärdesmark med höga värden. Denna skogs- och jordbruksmark kommer att för alltid gå förlorad och alla djur, fåglar, insekter och växter som har sin boplats i området kommer att bli hemlösa.

Naturskyddsföreningen väljer att koncentrera sina synpunkter på följande områden:

- Naturvärden, den biologiska mångfalden och kompensationsområden
- Dagvatten
- Hydrogeologi – grundvatten

Naturvärden

Resultatet i artskyddsutredningen visar att 44 av 48 analyserade arterna hyser risk att skadas eller dödas vid ett genomförande av detaljplanen.

Arter och krav på livsmiljöer

I området finns 7 sorter av fladdermöss, 5 olika arter av groddjur, 64 olika arter av fåglar, ett stort antal skyddsvärda växter och insekter samt ormar och däggdjur som alla förlorar sin livsmiljö. För groddjuren har Volvo byggt nya dammar direkt utanför området. Groddjuren kräver fuktig mark, våtmarker för lek och reproduktion och skyddade stenrösen och träd för vintervila, skydd. Dessutom krävs att dammarna och närliggande områden är lämpliga ur näringssynpunkt.

För fåglar och fladdermöss krävs både en mängd insekter och lämpliga boplatser. För flera arter krävs äldre och storvuxen skogsmark ex spillkråka, hornuggla och talltita. I området finns med säkerhet även däggdjur vilket inte påtalats i underlagen, ex ekorre, grävling, räv, igelkott mm som kräver speciella och i vissa fall stora marker för sin livsföring. Vare sig fåglar, fladdermöss eller däggdjur kan leva och bo i en industrimiljö med hårdgjorda markytor. Den jordbruksmark som finns där idag har en mängd insekter som är förutsättning för de andra arternas levnad. De pollinerade insekterna är också av stor vikt för vår mänskliga överlevnad på jorden.

För flera av arterna i området riskerar detaljplanen att medföra starkt minskade populationer.

Kompensationsåtgärder

Det finns en särskild utredning om kompensationsåtgärder för generellt biotopskydd, och det talas även om kompensation i artskyddsutredningen;

”För att säkerställa att kontinuerlig ekologisk funktion (KEF) upprätthålls för arter knutna till skoglig kontinuitet med stort inslag av död ved och gamla träd (spillkråka och talltita) rekommenderas av delar av de närliggande skogliga bestånden skyddas eller brukas på sådant sätt att biotopkvalitéerna för arterna upprätthålls. Tallskog, granskog och barrblandskog ca 10 ha”

”Om skogarna söder om detaljplaneområdet försämras i biotopkvalitéer och yta kan genomförandet av detaljplanen komma att hysa en risk, genom de kumulativa effekter som uppstår, för arternas möjligheter att bibehålla populationen på en tillfredsställande nivå samt möjligheten att återupprätta populationen till den nivån (4§, punkt 4a och b Artskyddsförordningen).”

Utredningarna redovisar kompensationsåtgärder på flera ställen. Många områden som pekas ut är trivialskog som bedrivs med konventionellt skogsbruk. Även skogsmark som hotas av nya ledningsdragningar (elledningar till fabriken) har utpekats. En gemensam nämnare för alla dessa områden är att kompensationer sker på annans mark (dvs ej kommunens eller Volvos). I den vidare prövningen av miljötillstånd finns det alltså många oklarheter.

MNF menar att artskyddet måste tas på allvar:

- Innan detaljplanen kan godkännas måste erforderliga kompensationsområden för de hotade arterna kunna garanteras
- Livsmiljöerna i de nya områdena måste säkerställas

Dagvatten

Marken är kuperad med två större definierade avrinningsområden, ett som avvattnas mot Tidån, det sydöstra och ett som avvattnas mot Mariestadssjön, det nordöstra.

Volym

Anmärkningsvärt är att man beräknat dagvattenvolymen på 20-årsregn. Vanligt är att man räknar med 100-årsregn. I vissa fall har man i kommunen räknat med 200-årsregn (Katthavsviken)! Då denna detaljplan avser sevesoklassad verksamhet bör man ta höjd för åtminstone 100-årsregn.

Reningsmetod

Förslag till renings- och fördröjningsanläggningar beräknas och beskrivs övergripande. I planen ska mark som varken kommunen eller Volvo äger ta hand om dagvatten som översvämmar åkermark redan vid 20 årsregnet. MNF ifrågasätter om dagvattenhanteringen är ordentligt utredd med tanke på att det handlar om sevesoklassad verksamhet.

Avrinningsområden

Dagvattenutredningen utgår från att befintliga vattenvägar för avrinningen i huvudsak behålls. Delavrinningsområdena visar på en förhållandevis stor belastning av vatten från naturmark, som ligger utanför planområdet. Naturmarksavrinning har främst betydelse vid långvariga regn och mättad mark eller under snösmältning då högre flöden kan uppstå under lång tid. Dagvattenvolymen kan komma förändras, då kommunen har för avsikt att också bebygga flera av dessa områden i framtiden.

Sydvästra avrinningsområdet

Avrinning mot sydväst föreslås ske via en anläggning som planeras vid Sund 4:6 i den nyligen antagna detaljplanen. Det redovisas inte hur mycket externt vatten som ska vidareändas nedströms detaljplanen för Korstorp, och heller inte om den nya anläggningen har kapacitet att ta hand om dagvattnet från Korstorp.

Nordöstra avrinningsområdet

Mot nordost avvattnas området till stor del via huvuddiket vid Brodderud.

Mottagare av dagvatten

- Vänern – Mariestadssjön
- Tidan – Mariestad till Knutstorp

Mätningar under perioden 2017-2021 visar att miljö kvalitetsnormerna ej uppfylls för vare sig Mariestadssjön eller Tidan.

I dagvattenproblematiken ingår generellt såväl effektiv bortledning, så att risken för översvämmningar minimeras, som utjämning av flödet för att minimera risken för störstflöden nedströms, samt rening av vattnet.

Aktuellt planområde är mycket stort och utgörs uteslutande av naturmark varvid uppkomna dagvattenflöden till följd av tilltänkt exploatering kommer att vara avsevärt större. Rening av dagvatten förutsätts nödvändigt för att inte bidra till försämrade möjligheter att uppnå/bibehålla god status i recipienten.

Övergripande gäller att planområdet ligger högt inom huvudavrinningsområdet och att marken lutar ihållande ut mot i huvudsak angränsande åkermark. I detaljplanen hävdar man att åkermark generellt kan hantera periodvisa översvämmningar vid skyfall utan betydande påverkan! Det framgår alltså inte hur jordbruksfastigheterna nedströms kommer att påverkas!

Sedimentationsdamm

Industriell verksamhet medför typiskt höga halter föroreningar i dagvatten varför ett reningsbehov föreligger.

Rening föreslås hanteras via sedimentationsdammar som utförs med tre reningssteg:

- Försedimentationsdamm
- Oljeskärm
- Huvuddamm

Detta är beräknat utifrån generell industri, men räcker detta för sevesoklassad industri?

Resultatet av föroreningsmängder och föroreningshalter från avrinningsområdet i utgående dagvatten före och efter exploatering inklusive rening visar att av samtliga undersökta ämnen (fosfor, kväve, bly, koppar, zink, kadmium, krom, nickel, kvicksilver, slam, olja, sot och bekämpningsmedel) ökar mycket!

MNF ifrågasätter om det verkligen kan räcka med enbart sedimentering för att effektivt att avskilja och omhänderta de tillkommande föroreningarna? Tidans Kvillar, nedströms, utgör en mycket känslig yngelplats för fisk.

Parallellt med detaljplanen måste regler för krav på skötsel av dagvattenanläggningar och kontinuerlig mätning av flöde och föroreningshalter upprättas och säkerställas.

Åtgärder för dagvattenhantering

Exploatering av planområdet innebär betydande förändringar av avrinnande vattens kvantitet och kvalitet. Exploateringen motsvarar grovt räknat ca 30% av Mariestads tätorts nuvarande hårdgjorda ytor. Förändringarna innebär att anläggningar för att motverka flödestoppar och rening av dagvatten blir nödvändiga. Vid exploatering av planområdet har det förslagits ett antal åtgärder som alla utgår från 20-årsregn! Befintliga avvattningsvägar mot Tidån och Vänern är helt och hållet inom privat mark.

I underlaget står att inget dagvatten kommer enligt föreslagen dagvattenhantering att lämna planområdet orenat, med reservation för exceptionella regn! Dessa uppstår vart 20 år enligt nuvarande nederbördsberäkningar. I framtiden förväntas extrema väderförhållanden inträffa allt oftare.

Vid exploatering av naturmark med industri kommer dock ofrånkomligen en ökning av föroreningsmängder att ske. Under förutsättning att reningsanläggningarna är väl utformade och att underhållet sköts kan dock föroreningshalterna förväntas bli låga, hävdar man i utredningen. Här måste det till tydliga regler om ansvaret, eftersom framtida fastighetsägare och verksamhetsutövare ska ansvara för utformning och skötsel och underhåll av reningsanläggningarna.

MNF menar att dagvattenutredningen är alltför vag.

- analyserna måste baseras på 100-års regn
- rening av farliga ämnen måste säkerställas
- drift, underhåll och förvaltning måste regleras
- kontroll, rutiner för provtagning och ansvarsfrågor måste lösas

Hydrogeologi - grundvatten

Geoteknisk undersökning av jordarter visar ett mulljordstäckte som underlagras av siltig lera. Under leran förekommer sand/ morän på berg. Den norra delen definieras som glacial lera och den södra

delen som sandig morän. Grundvattnet finner man i moränen mellan lera och berg. Då jordlagren i området är tunna och har förhållandevis låg vattenledningsförmåga, bedöms grundvattenströmningen i huvudsak följa markytans topografi. Jämför avrinningsområdena för dagvattnet.

Då större delen av Bångahagens avfallsanläggning är anlagd utan bottentätning går det inte att utesluta att lakvattenläckage kan ske från deponin via djupare grundvatten i morän. Grundvattenrör installerade inom planområdets sydvästra del visar på lägre grundvattennivåer än vid deponin vilket medför en teoretisk möjlighet att grundvatten kan strömma från deponin mot planområdet under förutsättning att det inte finns en grundvattendelare orsakad av höga berggrundslägen eller täta jordlager längs E20. Strömmar från soptippen kan inte uteslutas. Bångahagens avfallsanläggning är en spridningsrisk.

Våtmarken på planområdets västra sida vid E20 innehåller PFAS, som överskrider gränsvärdet ca 30 ggr. Torven i våtmarken bedöms i huvudsak avvattnas via befintlig markavvattning varför PFAS i våtmarken kan spridas via ytvatten. Halten PFAS11 i grundvatten i torv överskrider bedömningsgrund för god status avseende särskilt förorenande ämnen med ca 6 ggr. Recipient för vattnet är Tidan som inte uppnår god status bl.a. med avseende på parametern PFOS. Spridning av PFAS från planområdet till ytvatten bedöms primärt vara den största risken med förekommande föroreningar. Detta bör beaktas vid avvattning samt hantering och utsläpp av dagvatten från området för att inte öka spridning av PFAS från planområdet.

Enligt plan- och bygglagen 2 kap får planläggning av mark och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket, kan medföra en sådan påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

I detaljplaneförslaget står det: "Då utformning, placering och grundläggningsdjup hos planerade byggnationer och anläggningar inte är kända kan enbart en generell och översiktlig bedömning av påverkan göras. Beräkning av bl.a. påverkansområde från en grundvattensänkning och de konkreta risker som är förknippade med denna kan bedömas först i detaljprojekteringsskedet när avsänkingsbehov är fastställda och övriga relevanta förutsättningar är kända."

MNF ser här en fara då vi i dagsläget inte vet vilka konsekvenser den föreslagna detaljplanen får för miljön.

Planförslaget kan påverka grundvattenförhållandena inom och utanför planområdet genom förändrad grundvattenbildning samt bortledning av grundvatten vilket påverkar vattenbalansen i området. Förändring av vattenbalansen kan innebära förändrade grundvattennivåer och lokalt kan även grundvattnets strömningsriktning påverkas. Påverkan kan ske på grundvattenberoende skyddsobjekt såsom enskilda vattentäkter och grundvattenberoende naturvärden och vid vissa geologiska och byggnadstekniska betingelser kan sättningar ske.

Bortledning av grundvatten och infiltration till grundvatten är per definition tillståndspliktiga vattenverksamheter enligt miljöbalken 11 kap. Även tillfällig grundvattenbortledning genom läns hållning under byggskedet omfattas av tillståndsplikten. Vid läns hållning ska grumling minimeras då föroreningar till stor del föreligger adsorberade till jordpartiklar. Minimering av grumling är särskilt viktigt vid utsläpp till ytvattenrecipient då grumling i sig, oavsett föroreningsinnehåll, kan orsaka skada på ekosystemet i recipienten. Hur kommer Tidans Kvillar att påverkas under byggtiden? Planförslaget innebär en omfattande grundvattenhantering som inte ryms inom befintligt tillstånd.

Grundvattenberoende naturvärden

Identifierade områden inom planområdet med höga naturvärden utgörs av sumpskog och en anlagd damm med groddjur. Båda objekten är grundvattenberoende och påverkas om tillförsel av grundvatten samt avrinning från områdena förändras. Groddjur kommer att flyttas till annan plats utanför planområdet där kompensationsåtgärder planeras. De nya dammarna ligger i omedelbar närhet till planområdet och frågan är högst relevant: Kommer de nya dammarna för groddjuren att fungera om grundvattenbildningen upphör när dagvattnet förs bort eller blir dammarna torrlagda? Vilka åtgärder kommer att vidtas för att långsiktigt säkerställa vattentillförseln?

MNF vill uppmärksamma att hårdgöring av markytan vid exploatering av ett område ger minskad grundvattenbildning som kan ändra på grundvattenströmning inom ett stort område. Dessutom kan strömningen påverkas väldigt olika beroende på hur djupt grundläggning av lokaler kommer att ske. Detaljplanen måste säkerställa att den planerade bebyggelsen inte påverkar grundvattnet på ett negativt sätt. Detta måste klargöras innan detaljplanen antas.

MNF menar att den hydrogeologiska utredningen uppvisar alltför stora osäkerheter.

- detaljplanens konsekvenser för grundvattnet måste analyseras ordentligt
- grundvattnets flöden måste säkerställas innan detaljplanen antas

Utöver ovanstående synpunkter så saknas uppgifter i underlaget

- om produktionens krav på produktionsvatten, kylvatten, och hur detta ska hanteras både avseende intag och utsläpp
- om risker för utsläpp i luft av kemikalier vid såväl normal produktion som olyckor

Styrelsen i Mariestads Naturskyddsförening genom

Ada Arenander, Catharina Andersson, Mats Karlsson, Jan Bertilsson och Ingegerd Johansson